

Overheidsopdrachten in de federale administratie – Rechtmatigheidsonderzoeken

Het Rekenhof heeft de rechtmatigheid en de wettigheid onderzocht van een selectie overheidsopdrachten die werden gegund door de FOD Sociale Zekerheid, de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de Regie der Gebouwen, het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, het Federaal Kenniscentrum voor Gezondheidszorg, het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie, het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers, het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten en de Koninklijke Bibliotheek van België. Daarnaast analyseerde het Rekenhof het beheer van het bouwproject van het nieuwe Navo-kwartier door Defensie.

Het Rekenhof selecteert zijn audits op basis van een risicoanalyse. Het hanteert criteria zoals het maatschappelijk belang, het materialiteitsniveau en het niveau van de diverse risico's die inherent zijn aan de toegepaste aankoopprocedure en het beleid van de geauditeerde entiteit. Transversale thema's, zoals langlopende opdrachten, raamovereenkomsten of specifieke dienstopdrachten (bv. consultancy of juridische prestaties) kunnen ook het voorwerp zijn van een audit. Bovendien auditeert het Rekenhof de belangrijkste federale aanbesteders periodiek en cyclisch. De selectie van de in elke entiteit te auditeren dossiers houdt rekening met het voorwerp, het bedrag en de gunningswijze van de opdrachten, opdat de geanalyseerde opdrachten en gunningsprocedures voldoende significant zouden zijn en voldoende divers qua inhoud.

Het Rekenhof stelt vast dat de onderzochte departementen en instellingen de overheidsopdrachtenregelgeving vrij goed beheersen en dat ze nauwgezet waken over de naleving ervan. Ze hebben daarin, in vergelijking met de vorige publicaties, vooruitgang geboekt. De meeste onderzochte dossiers waren correct en gestructureerd gedocumenteerd en ontbrekende documenten werden veelal binnen een redelijke termijn voorgelegd. Het Rekenhof stelt ook een verbetering vast op het vlak van de voorbereiding en raming van de opdrachten, de kwaliteit van de bestekken en het gebruik van de applicatie *Telemarc* voor het nazicht van de uitsluitingsgronden.

Niettemin vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende belangrijke, vaak voorkomende vaststellingen.

1 Gunning van de opdrachten

De onderzochte departementen en instellingen zijn onderworpen aan de overheidsopdrachtenregelgeving. Dat impliceert dat zij systematisch, of zoveel mogelijk, een beroep doen op de mededinging, ook voor opdrachten van beperkte waarde (onder de 30.000 euro exclusief btw). Een meerderheid van de onderzochte aanbestedende overheden leefde niettemin in een beperkt aantal dossiers de verplichting tot mededinging niet na. Het Rekenhof beveelt daarom aan bij

elke bestelling na te gaan of ze onder de overheidsopdrachtenregelgeving valt en zo nodig een overheidsopdracht met, zo mogelijk, mededinging, te plaatsen.

Als een opdracht wettelijk niet hoeft te worden aangekondigd, zoals bij een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking, moeten de juridische en feitelijke motieven die het gebruik ervan rechtvaardigen, pertinent zijn en opgenomen zijn in de gemotiveerde beslissing. Dat is in het bijzonder belangrijk als de aanbestedende overheid zich beroept op een technisch monopolie. Bij een beperkt aantal aanbestedende overheden ontbrak deze motivering en zij moeten daarom zorgvuldiger waken over de naleving van deze motiveringsplicht.

De aanbestedende overheid kan een opdracht maar gunnen aan de inschrijver die de economisch meest voordelige offerte heeft ingediend voor zover deze inschrijver de toegang tot de opdracht niet wordt ontzegd op grond van de uitsluitingsgronden. Een grondig en exhaustief nazicht daarvan vermijdt dat de aanbestedende overheid een opdracht gunt aan een inschrijver die had moeten worden uitgesloten. Het Rekenhof stelt echter vast dat de aanbestedende overheden vooral de uittreksels uit het strafregister van de firma's, hun gemandateerden of bestuurders niet nagekeken. Het benadrukt dat alle uitsluitingsgronden systematisch moeten worden nagekeken, niet alleen die waarvan de attesten elektronisch beschikbaar zijn.

De aanbestedende overheid moet een gemotiveerde beslissing opmaken wanneer ze een opdracht gunt. Deze gemotiveerde beslissing moet onder andere de juridische en feitelijke motieven voor de beslissingen bevatten. Een aantal aanbestedende overheden maakten in een paar dossiers geen gemotiveerde beslissing op of verduidelijkten de toegekende puntenscores niet. Door middel van een degelijke schriftelijke motivering kan de aanbestedende overheid haar gunningsbeslissingen goed onderbouwen tegenover de belanghebbenden en de interne en externe controleorganen. Ze bevordert ook de transparantie van de gunningsprocedure en vermijdt favoritisme bij de evaluatie van de ontvangen offertes. Het Rekenhof beveelt daarom aan om de bepalingen over motivering nauwgezet na te leven.

Het Rekenhof herinnert er tot slot aan dat de aanbestedende overheid na het nemen van de gunningsbeslissing een aantal informatieverplichtingen heeft. Zij moet de niet-gekozen inschrijvers en de gekozen inschrijver informeren over haar beslissing. Voor opdrachten gelijk aan of hoger dan de Europese drempels moet ze een aankondiging van gegunde opdracht publiceren. Deze bepalingen bevorderen de transparantie van de procedures en de besluitvorming. Ruim de helft van de aanbestedende overheden hebben deze voorschriften niet systematisch gevolgd.

2   Uitvoering van de opdrachten

Een opdrachtnemer moet een borgtocht stellen. Die waarborgt de goede en volledige uitvoering van de opdracht. Het Rekenhof stelt vast dat zowat elke aanbestedende overheid één of meer bepalingen over de berekening, het tijdig stellen, het opvolgen of het vrijgeven van de borgtocht heeft miskend. Gelet op het belang van de borgtocht, beveelt het Rekenhof aan strikter over de naleving van deze bepalingen te waken.

De aanbestedende overheid moet de prestaties verifiëren en de facturen betalen binnen strikte termijnen. Bij een overschrijding van de betalingstermijn heeft de opdrachtnemer recht op verwijntresten, wat nadelig is voor de Schatkist en het imago van de aanbestedende overheid. Het kan ook de liquiditeits- en solvabiliteitspositie van de opdrachtnemers negatief beïnvloeden. Het Rekenhof stelt, net als in de voorgaande jaren, vast dat ruim de helft van de onderzochte aanbestedende overheden deze termijnen overschreden, zonder echter de reglementair verschuldigde verwijntresten te betalen.

3 Voornaamste aanbevelingen over het beheer van de opdrachten en de interne beheersing van de aankopen

Ook bij het beheer van de opdrachten en de interne beheersing van de aankopen stelt het Rekenhof talrijke inspanningen en initiatieven vast. Het formuleert enkele aanbevelingen die indien nodig bijkomend kunnen worden uitgevoerd:

- de behoeften maximaal groeperen en centraliseren binnen het departement of de instelling en waar mogelijk een beroep doen op raamovereenkomsten gesloten ingevolge het nieuwe federale aankoopmodel of door de Regie der Gebouwen, Smals vzw of andere aanbestedende overheden;
- het verloop, het toezicht op en de coördinatie van de procedures en aankoopdossiers zo veel mogelijk centraliseren en bij voorkeur toevertrouwen aan een gespecialiseerde (aankoop) dienst, eventueel ondersteund door een juridische cel;
- een centraal en volledig register aanleggen van de geplaatste overheidsopdrachten, waardoor ook aflopende meerjarige overeenkomsten tijdig en gemakkelijker kunnen worden vernieuwd.

De antwoorden van de betrokken departementen, instellingen en ministers zijn in het verslag verwerkt.